KERNAVĖS VIRŠUTINIS MIESTAS

Dalia VAIČIŪNIENĖ

2001 m. buvo tęsiami tyrimai Kernavėje, ketvirtoje viršsalpinėje terasoje, rezervato teritorijoje (objektas tirtas 1998–2000 m.) (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 131–134; *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 40–41). Tyrimų metu buvo ištirtas 100 m² plotas į R nuo anksčiau tirtų plotų. Perkasos gylis siekė 2,70 m. Kultūrinis sluoksnis pusės metro, užneštas storu, 1,5–2 m sąnašiniu sluoksniu. Sąnašinio sluoksnio žemė – tamsiai pilka su suplauto smėlio salelėmis. Žiestos keramikos šukės šiame sluoksnyje smulkios ir apnykusios. Ploto 4 sąnašose surasta 18 vienetų radinių. Daugiausia – smarkiai paveikti korozijos geležinių dirbinių fragmentai. Šiame sluoksnyje rasta moneta skirtina Kazimierui Jogailaičiui.

2001 m. tirto ploto kultūrinis sluoksnis smarkiai skyrėsi nuo ankstesniųjų. Jame buvo daug lentų liekanų, pagalių, rąstelių, suguldytų viena kryptimi (V–R). Žemė tamsi, nemažai suplauto smėlio salelių. R ploto pusėje kultūrinis sluoksnis – smėlis, permaišytas su žvyru, jame gausu keramikos šukių.

Šis intensyviai veiklai XIV a. pr. naudotas plotas užėmė 15,37 m². Jis kaip ir anksčiau buvo apjuostas pušinių ir beržinių kuoliukų tvora iš P ir Š pusės. Visų tirtų plotų tvoros jungiasi, sudarydamos ilgą siaurą kiemą. Tik 2001 m. tirtas plotas labiau panašus į formuojamą gatvę. Šį siaurą ruožą aprėmina tiek į Š už tvoros, tiek į P staigiai kylančios nejudinto smėlio terasos.

Kultūriniame sluoksnyje gausu gyvulių, paukščių kaulų, žuvų ašakų. Kaip ir anksčiau didžiąją dalį sudarė galvijų kaulai. Šiame sluoksnyje žiestos keramikos šukės stambesnės. Kakleliai ryškiai arba nežymiai atlenkti. Keletas puodynių dugnų su ženklais. Puodų peteliai ornamentuoti tradiciškai – horizontaliomis linijomis, bangelėmis, įkartomis, duobutėmis. Keletas šukių rasta su įkypais brūkšneliais, pasvirusiais į kairę ir į dešinę pusę, taip pat kryželiais su duobutėmis.

2001 m. tyrimų metu kultūriniame sluoksnyje buvo rasti 143 radiniai. Didesnę dalį sudaro geležiniai dirbiniai ir jų fragmentai: spynos, raktai, žąslai, peiliai, kniedės, sagos. Žalvariniai dirbiniai ir jų fragmentai: žiedai, apyrankės fragmentas, sagos ir lietuviško ilgojo gabaliukas. Rasti dviejų stiklinių apyrankių fragmentai. Gerai išlikę odiniai dirbiniai ir jų fragmentai. Kaip ir anksčiau aptikta tošinių dirbinių fragmentų su siuvimo žymėmis. Iš medinių dirbinių galima paminėti ližę, buožes, audimo įrankį, verpstę.

2001 m. tirtame plote kaip ir 2000 m. buvo aptiktas šulinys. Jų konstrukcija vienoda. Tai keturkampis šulinys, kurio sienelės padarytos iš kelių sluoksnių vertikalių lentų. Šulinio kampuose esantys kuolai įkasti iki įžemio. Šulinio konstrukciją sutvirtina skersiniai, įeinantys į kuoluose padarytas angas. Šulinio gylis – 1,74 m, dugnas išklotas akmenimis, po kuriais driekėsi žvyro sluoksnis.

Tirtame plote aptikti radiniai artimi XIII–XIV a. pradžios Pajautos slėnyje buvusio Kernavės miesto ir šio miesto Kriveikiškių kapinyno radiniams. Kernavės

viršutinio miesto tirti plotai datuojami XIV a. pirmąja puse. Manoma, kad gyvenamieji namai buvo į Š nuo tirtų plotų.

EXPLORATION OF THE UPPER TOWN OF KERNAVĖ IN 2001

In 2001 the area of 100 m^2 was excavated to a depth of 2,70 m. The habitation zone half a meter thick was found at a depth of 1.6–2.00 m, beneath the alluvial layer. During exploration, the yard of a medieval farm surrounded by fence was discovered. It contained tools, ornaments, leather shoes and fragments of wooden dishes. A wooden well was found here, too. According to the results of exploration, the farm dates to the end of the 13th – the beginning of the 14th centuries.

JAUČAKIŲ PILIAKALNIO PAPĖDĖS GYVENVIETĖ

Aleksandras VAŠKELIS

2001 m. rudenį Jaučakių piliakalnio papėdės gyvenvietėje buvo iškasta 10 žvalgomųjų perkasų. Bendras ištirtas plotas – 35 m^2. Šių tyrimų tikslas buvo patikrinti kultūrinio sluoksnio išlikimo laipsnį nuolat ardomoje archeologinėje vertybėje.

Jaučakių piliakalnis su papėdės gyvenviete yra Kauno rajone, Vilkijos seniūnijoje, dešiniajame Nemuno krante, apie 1,5 km į R nuo Vilkijos miestelio ir 0,5 km į PV nuo Jaučakių kaimo.

Piliakalnis įrengtas Nemuno upės aukštutinės terasos atragyje. Iš P ir Š jį juosia gilios daubos, kuriomis teka du upeliai, kurie susilieję į V nuo piliakalnio įteka į Nemuną. Papėdės gyvenvietė yra į R nuo piliakalnio. Iš Š ir P pusių ją riboja šlaitai, kurie žemėja link minėtų upelių. Gyvenvietės paviršius nelygus, jis palaipsniui kyla į R ir Š puses. Gyvenvietė su piliakalniu užima 7,7 ha plotą.

Aplink piliakalnį yra visas archeologinių vertybių kompleksas. Už 100–120 m į PV nuo jo, žemesnėje Nemuno terasoje yra alkakalnio kalva, vadinama Svirnakalniu. Apie 400 m į ŠV nuo piliakalnio, prie Nemuno ir kito upelio santakos yra neįtvirtina Vilkijos gyvenvietė. Už jos, kitoje upelio pusėje, Vilkijos pakraštyje buvo III–V a. senkapis, sunaikintas 1926–1927 m. statybų metu.

Paskutiniu metu į PV nuo piliakalnio esančiame Pakarklės miške rasta akmens amžiaus gyvenvietė – naujai išaiškinta vertybė.

Jaučakių ir Vilkijos archeologinius paminklus registravo ir išsamiai aprašė kraštotyrininkas Adomas Makarevičius. Jo nuomone, Jaučakių piliakalnis ir papėdės gyvenvietė – tai istorinės Paštuvos žemės centras. Paštuvos pilis istoriniuose šaltiniuose anksčiausiai minima 1292 m., kelis kartus kryžiuočių puldinėta, sunaikinta 1369 m. ir nebeatstatyta.

Lietuvos archeologinį paveldą apibendrinančiuose darbuose Jaučiakių piliakalnį minėjo ir įvertino Petras Tarasenka.

1960 m. LII žvalgė Jaučakių piliakalnį ir papėdės gyvenvietę. Gyvenvietėje

Kernavės viršutinis miestas (tvoros fragmentas).
Kernavė Upper Town (a fence fragment).

Kernavės viršutinis miestas (šulinys).
Kernavė Upper Town (a well).